

Використання фразеології для формування комунікативної компетентності з давньогрецької мови

О. В. Лазер-Паньків, В. М. Шовковий

Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна
Corresponding authors. E-mail: o.lazer-pankiv@knu.ua, slavshovk@gmail.com

Paper received 07.06.19; Accepted for publication 23.06.19.

<https://doi.org/10.31174/SEND-PP2019-201VІІ81-04>

Анотація. У статті представлено результати аналізу особливостей впровадження компетентнісного підходу у процес навчання давньогрецької мови, а також специфіки формування комунікативної компетентності з давньогрецької мови (як мови, яка не має носіїв) шляхом залучення матеріалу з фразеологічного фонду давньогрецької мови. Особлива увага приділяється аналізу лінгводидактичного потенціалу давньогрецьких паремій при формуванні окремих складників комунікативної компетентності з давньогрецької мови: мовних, мовленнєвих, лінгвосоціокультурної та навчально-стратегічної субкомпетентностей.

Ключові слова: давньогрецька мова, паремія, комунікативна компетентність з давньогрецької мови, лінгводидактичний потенціал фразеології.

Вступ. Методика викладання класичних (зокрема, давньогрецької) мов як міждисциплінарна сфера не може залишатися осторонь тих процесів, які відбуваються у лінгвістиці, у лінгводидактиці та загалом у сучасній освіті. У зв'язку з приєднанням України до Болонського процесу в українській освітній парадигмі активно впроваджується компетентнісний підхід як «ключовий методологічний інструмент реалізації цілей Болонського процесу» [22, с. 31], перехід до якого означає «переорієнтацію з процесу на результат освіти в діяльнісному вимірі» [19, с. 84]. Саме цей підхід вважаємо за необхідне взяти за основу при аналізі лінгводидактичного потенціалу давньогрецьких паремій при формуванні іншомовної комунікативної компетентності (ІКК) у процесі навчання студентів-філологів давньогрецької мови (ДМ).

Короткий огляд публікацій з теми. Комунікативний підхід став пріоритетним напрямком модернізації освіти. Відтак на сучасному етапі розвитку лінгводидактики проблема формування та розвитку ІКК викликає зацікавлення багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених (Н. Гез, І. Зимня, Є. Пассов, В. Сафонова, S. J. Savignon тощо). Термін «комунікативна компетентність», запроваджений ще у 1966 році Д. Хаймсом [6, с. 277] на позначення внутрішнього розуміння ситуаційної доречності, не втрачає актуальності у сучасній лінгводидактиці і є базовим у теорії комунікативного підходу при навчанні іноземних мов.

Незважаючи на велике розмаїття класифікацій компетентностей / компетенцій, які наводяться у працях вітчизняних та зарубіжних дослідників у галузі лінгводидактики (зокрема, О. Гулай, О. Овчарук, О. Пометун, О. Сальникової, М. Федоришина, А. Хуторського та інших) та у документах Ради Європи (зокрема, у матеріалах за результатами роботи учасників програми DeSeCo [5]), одностайною є думка науковців щодо визнання особливого значення ІКК як «основної глобальної мети навчання іноземних мов» [11, с. 183; 19, с. 90; 20, с. 66 та ін.]. В аспекті навчання іноземної мови ІКК є фаховою (subject related) компетентністю, адже вона «є специфічною для даної предметної області; безпосередньо пов'язана із спеціальними знаннями у предметній області; визначає профіль програми, тобто робить її індивідуальною, істотно відмінною від інших програм» (зокрема, [21, с. 44]).

Необхідність впровадження нових підходів у процес викладання ДМ та пов'язані з цим проблемні питання останнім часом дедалі частіше стають об'єктом лінгводидактичних досліджень в Україні та за її межами (зокрема, праці В. Шовкового [27], Q. R. Damas [3, с. 52], V. Tsafos та P. Seranis [9], B. I. Τσιότρας [10]). Адже «Давньогрецька мова» як навчальний предмет, як зазначають V. Tsafos та P. Seranis, традиційно «була засобом досягнення контакту з класичною мовою, яка... вважалася найвищою освітньою цінністю, оскільки сприяла мовному і розумовому розвитку студентів». У контексті такої позиції, на думку дослідників, визначилась методика навчання ДМ на кілька століть з акцентом на формі, а це, у свою чергу, «привело до граматичного формалізму і свого роду ритуалізму. Прийнятий метод викладання був орієнтований на мову, зосереджувався на граматиці та перекладі, а також догматично пропагував давньогрецьку мову в освіті як абсолютну, вічну модель мовної освіти» [9]. Уже в 1997 році у «Стандартах вивчення класичних мов» [7] було окреслено спрямованість методики навчання класичних (зокрема, ДМ) мов у комунікативну площину, що згодом було уточнено та розширено у «Стандартах» 2017 року [8]. Відтак, на сучасному етапі розвитку лінгводидактики проблема формування ІКК з ДМ є вкрай актуальною.

Особливості використання фразеологічного фонду мови у процесі формування ІКК у працях лінгводидактів висвітлено значно меншою мірою. Зокрема, розглядалися питання визначення критеріїв відбору фразеологічних одиниць у процесі навчання мови, лінгводидактичний потенціал різних тематичних груп ФО тощо (праці Г. Кузь, Н. Ядловської, Г. Наконечної, Ю. Сагати та ін.). Лінгводидактичний потенціал ФО, вживаних у фольклорних і авторських текстах, досліджує І. Глуховцева [12]. Проблеми навчання новогрецької ідіоматики присвячено працю G. Andreou, I. Galantomos [1]. Варто підкреслити, що проблеми включення фразеології у процес навчання іноземної мови аналізуються, головним чином, на матеріалі сучасних, «живих» мов. У методиці ж викладання класичних мов (зокрема, ДМ) цьому питанню не приділялась увага дослідників.

Метою дослідження є визначити та окреслити особливості використання пареміологічного фонду при формуванні комунікативної компетентності з ДМ у процесі

викладання нормативних курсів ДМ для студентів філологічного профілю.

Матеріали та методи дослідження. У процесі дослідження окресленої проблематики було використано метод теоретичного аналізу науково-методичної літератури з проблеми дослідження, узагальнення та систематизація емпіричного матеріалу, лінгвокультурологічного, структурно-семантичного та лінгвостилістичного аналізу фразеологічних одиниць.

Результати та їх обговорення. Структура ІКК є досить складною та багатокомпонентною, відтак серед науковців не існує єдиної думки щодо, наприклад, базових компонентів ІКК [11; 13; 18, с. 18; 25; 26].

Не вдаючись до детальної характеристики усіх існуючих класифікацій, зосередимо увагу лише на тих компонентах ІКК, які видаються релевантними та базовими саме в аспекті навчання ДМ студентів-філологів, з урахуванням особливого статусу ДМ як такої, яка не є мовою живого спілкування. Спираючись на результати досліджень структури ІКК, викладені у працях вітчизняних та зарубіжних дослідників, а також у нормативних документах Ради Європи [2, с. 10; 7; 8; 11; 13; 18, с. 18; 25; 26], у структурі ІКК з ДМ виокремлюємо такі компоненти (субкомпетентності):

- 1) мовні (лінгвістичні) компетентності;
- 2) мовленнєві компетентності;
- 3) лінгвосоціокультурна компетентність (соціокультурна, соціолінгвістична та соціальна);
- 4) навчально-стратегічна компетентність.

Зупинімося більш детально на особливостях застосування фразеологічного фонду ДМ при формуванні кожного із зазначених компонентів ІКК, оскільки для мов, які не використовуються для спілкування у сучасному світі і не мають носіїв, кожен із зазначених компонентів потребує уточнення та пояснення.

1) При формуванні **мовної (лінгвістичної) компетентності** з ДМ використання ФО є надзвичайно ефективним засобом, адже дозволяє проілюструвати певні граматичні правила та норми у дії, у контексті, пояснити особливості їх функціонування, таким чином формуючи систематичні знання граматичних правил, фонетики та лексики. Однак саме при формуванні граматичної компетентності виникають певні методологічні труднощі, пов'язані із необхідністю поступового, поетапного, дозованого залучення фразеологічного матеріалу (різнорівневого та різноаспектного) у процес навчання мови. Відтак, постає проблема визначення певних критеріїв відбору матеріалу для фразеологічних мінімумів, особливо на початкових етапах вивчення мови. Зважаючи на те, що виклад матеріалу у нормативному курсі з ДМ традиційно відбувається за граматичним принципом, відбір ФО необхідно здійснювати, у першу чергу, на основі критерію граматичної складності та відповідності рівню володіння мовою студентів. Так, до першого фразеологічного мінімуму можна включити вислови, які містять лише форми теперішнього часу активного стану дієслів I дієвідміни або дієслова εἶναι, додаючи хіба що форми прямих відмінків іменників, які студенти можуть легко знайти у словнику або зрозуміти без словника та перекласти, навіть не починаючи вивчення теми «Іменник», наприклад: Ἀρεοπαγίτης εἶναι *бути ареопагітом* (про похмурих, мовчазних і гордовитих; від назви членів Ареопагу – давнього карного судилища в Афінах);

Ἄβυδος εἶναι *бути з міста Абідос* (про наклепників) [15].

2) **Мовленнєва компетентність.** У «Стандартах» зазначено, що «комунікаційна мета включає інтерпретативну комунікацію («Що автор окремого тексту хоче, щоб ви зрозуміли?»); міжособистісну комунікацію (обмін інформацією, реакціями, почуттями та думками шляхом переговорів і уточнення понять) та презентаційну комунікацію (використовується для створення повідомлення для певної мети і для певної аудиторії) [8, с. 7]. Як бачимо, мовленнєва компетентність тлумачиться розробниками «Стандартів» досить широко, адже включає усне використання, прослуховування та писання (*use orally, listen to, and write*) грекою у межах навчального процесу (7; 8). На нашу думку, таке розуміння змісту зазначеної компетентності виводить її за межі власне навчання ДМ. Зважаючи на те, що ДМ не є мовою живого спілкування, цілком погоджуємося з думкою В. Шовкового, що у системі навчання студентів-класиків ДМ зміст мовленнєвої компетентності обмежується мовленнєвою компетентністю у читанні [27, с. 2] (оскільки «читання – ключ до комунікації з античним світом» [7, с. 7]). Уже на початковому етапі вивчення мови, коли граматична компетентність у студентів ще не сформована на достатньому для читання зв'язних текстів рівні, на нашу думку, використання ФО як мікротекстів для формування мовленнєвої компетентності у читанні є доречним і виправданим. На матеріалі паремій відбувається поступове формування вмінь, на яких зосереджує увагу, зокрема, В. Шовковий: сприймати речення як смислове ціле; виділяти в тексті основні елементи; встановлювати смислові зв'язки між словами; здогадуватися про значення окремих слів, а також ігнорувати незнайомі слова; давати оцінку викладеним фактам; інтерпретувати та розуміти фактуально, підтекстову, емотивну та оцінну інформацію тощо [27].

3) **Лінгвосоціокультурну компетентність** розглядатимемо як комплекс соціокультурної, соціолінгвістичної та соціальної [19, с. 93, с. 425-433] (суб)компетентностей. Численні дослідники пов'язують формування ІКК, у першу чергу, саме з соціокультурною та соціолінгвістичною компетентностями (М. Бушуєва, Р. Гришкова, Т. Колодько та ін.). Адже соціальне замовлення передбачає ознайомлення через мову з культурою країни, її традиціями, історією та сучасністю, що, своєю чергою, не обмежується вивченням певного обсягу культурологічних знань, а включає формування здатності і готовності розуміти і приймати культуру носіїв мов [14]. Як влучно зазначає С. Тер-Мінасова, «кожен урок іноземної мови – це перехрестя культур, це практика міжкультурної комунікації, тому що кожне іншомовне слово відображає іноземний світ та іноземну культуру: за кожним словом стоїть зумовлене національною свідомістю уявлення про світ» [24, с. 23].

а) Як зазначає J. Gruber-Miller, «незалежно від того, усвідомлюємо ми це чи ні, ми, викладачі греки (та латини), маємо справу з культурою: з її збереженням, передачею та розумінням. Навчання культури не є таким собі чудовим додатком до навчання давньогрецької мови, а є суттєвою частиною на всіх рівнях навчання давньогрецької мови, включаючи початковий рівень» [4, с. 1]. Саме знання про географію Давньої Греції, суспільно-державний устрій, історію, економіку, освіту, культуру, побут, матеріальні та духовні цінності, етнокультурні

особливості, специфіку соціальної поведінки, уміння розпізнавати й розуміти соціокультурну інформацію в тексті, адекватно її інтерпретувати, а також готовність розуміти і приймати культуру передбачає **соціокультурна компетентність** з ДМ. Тому, очевидно, саме при формуванні соціокультурної компетентності з ДМ використання фразеологічного фонду, який «є невичерпним інформаційним джерелом, семіотичним феноменом, який зберігає і транслює наступним поколінням стереотипні уявлення етносу про його довкілля, культуру, історію, міфи й репрезентує внутрішній рефлексивний досвід народу, його ціннісні орієнтації, колективне самосвідоме» [23, с. 220], набуває неабиякої значимості.

Так, численні ФО фіксують стереотипні уявлення давніх еллінів про представників певних етносів, зокрема: Ἀττικὸν βλέπος *аттичний погляд* (про мудрих і благопристойних); ὄζ Βοιωτία *беотійська свиня* (про невиховану, брутальну людину); πρὸς Κρήτα κρητίσειν *обманувати як критянин критянина* (про брехунів); τρία κάπλα κάκιστα *три найгірші капи* (карійці, кападокійці та критяни; про віроломних) [15].

Надзвичайно ефективним в аспекті формування соціокультурної складової є звернення до фразеологізмів, у яких зафіксовано прикмети, марновірства та забобони давніх греків. Наприклад, у вислові μετὰ ὑρακιάτων Ἐφεσίων παλαίειν *боротися з ефеськими письменами* [15] засвідчується існування свого роду амулетів від хвороб та лих (у Ефесі, який був центром магії, на шматочках пергаменту писали якісь слова, яким приписували значну магичну силу; дехто їх заучував напам'ять, дехто носив з собою як амулет, щоб уникнути хвороб, відігнати демонів, захиститись від зла).

У численних ФО відображено релігійні забобони, пов'язані з тією чи іншою твариною. Так, ласка вважалася передвісницею нещастя, про що свідчить вислів γαλήν ἔχειν *мати ласку* (про тих, хто зазнає невдач) [15]. Вислів пов'язаний з міфом про Галантиду, яку Гера перетворила на ласку через те, що та сприяла народженню у Алкмени Геракла, сина Зевса. Пізніше вона стала помічницею Гекати, богині чорної магії, тому ласки асоціювалися з відьмами та хитрістю. У Афінах могли навіть закрити збори, якщо на Пніксі знаходили ласку. Поганою прикметою була також ласка, яка перебігала дорогу – запобігти нещастю можна було лише кинувши три камінчика через дорогу.

Як свідчать ФО, давні греки вірили в існування різних злих духів та небезпечних привидів, серед яких Мормо, якою лякали маленьких дітей, Гело, Карко, Сибарис, Емпуса, Оноскеліс тощо. Зокрема, у вислові Γελλῶ παιδοφίλωτέρα *з більшою любов'ю до дітей, аніж Гело* [15] згадується ім'я Гело – дівчини, яка, як розповідають мешканці Лесбосу, передчасно померла, і її привид приходив до дітей під час сну і вбиває їх.

При вивченні теми «Числівники» доречно, на нашу думку, використовувати фразеологізми, у яких засвідчені уявлення давніх еллінів про сприятливі та несприятливі дні, а також певні забобони, пов'язані з числами: τετράδι γέγονας *ти народився у четвертий день місяця* або τετράς καὶ νομήναιа *четвертий день місяця і перший* (про лінивих); ἔκτῃ ἡμέρα *шостий день* (про хороші дні, оскільки у цей день, за міфом, боги перемогли Гигантів) тощо [15].

б) Формування **соціолінгвістичної компетентності**,

як зазначається у ЗЕРМО, передбачає «здатність до продукції... мовленнєвих маніфестацій відповідно до соціокультурного тла комунікативного акту, врахування правил вербальної та невербальної поведінки в різноманітних комунікативних ситуаціях; знання лінгвістичних маркерів соціальних стосунків, правил ввічливості, виразів народної мудрості, відмінностей у реєстрах мовлення, діалектів та акцентів» [13, с. 118]. Звичайно, процес навчання ДМ обмежується лише рецепцією «мовленнєвих маніфестацій», відповідно, соціокультурне тло та правила вербальної та невербальної поведінки можуть бути враховані лише в умовах «умовно комунікативних» навчальних ситуацій, а саме – при роботі з текстами (до яких зараховуємо і фразеологізми). Як слушно зазначає В. Шовковий, у процесі навчання ДМ необхідним є «продовження традиції організації навчального процесу в умовах рецептивного білінгвізму» [27, с. 2].

Фразеологічний фонд ДМ дає багатий матеріал для формування знань про правила вербальної та невербальної поведінки, правил ввічливості, відмінностей у реєстрах мовлення, а особливо – діалектів. З огляду на об'єктивні, позамовні, фактори фіксація давньогрецьких паремій відбувалася упродовж століть (відповідно – у різні історичні періоди розвитку ДМ) різними авторами (носіями різних діалектів ДМ), отже, ФО, зафіксовані у пареміологічних джерелах, стали віддзеркаленням діалектних особливостей та історичних змін ДМ (про що йдеться, зокрема, у [16; 17]). Тому при формуванні соціолінгвістичної компетентності з ДМ доречним та ефективним вважаємо звернення до словника-довідника «Παροίγια Ἑλληνικά» [15], де зібрано матеріал із численних пареміологічних джерел класичного, елліністичного та середньовічного періодів, зі збереженням різних варіантів різночитань.

в) **Соціальна компетентність** з ДМ може бути визначена лише у дуже вузькому аспекті, релевантному предмету навчання, а саме як здатність здійснювати комунікацію (звичайно, односторонню та дистанційну) з представниками давньогрецької культури. Щодо ДМ соціальна компетентність стосуватиметься лише знань певних норм і правил спілкування, ритуалів і моделей комунікативної поведінки, уміння їх знаходити у текстах, правильно розуміти та адекватно інтерпретувати.

Так, вислів αἶρεν μασχάλην *піднімати пахву* вживається метафорично на позначення простакуватості (як у селюків) або непристойної поведінки (за аналогією до рухів селян під час танцю). Невербальні засоби комунікації зафіксовані, зокрема, у висловах γερείου λαβείν *торкатися підборіддя* (благати) та δείκνυσθαι δακτύλῳ *показувати пальцем* (про відомих і видатних) [15].

4) Беручи за основу визначення **навчально-стратегічної компетентності**, наведене С. Ніколаєвою [19, с. 96], а також специфіку предмета навчання, можемо констатувати, що навчально-стратегічна компетентність з ДМ – це здатність і готовність особистості користуватися різними навчальними і комунікативними стратегіями у процесі оволодіння ІКК в ситуаціях рецептивного білінгвізму [19, с. 96; 27, с. 2]. Пареміологічний фонд ДМ є дуже вдячним матеріалом у цьому аспекті, адже дозволяє формувати у студентів здатність реалізувати стратегії оволодіння іншими видами компетентностей, співпрацювати з іншими студентами, виконувати різні типи навчальних завдань тощо.

Звичайно, усі зазначені складові ІКК з ДМ не формуються відокремлено, кожна на певному етапі вивчення ДМ чи у межах певної граматичної теми. Використання паремій у процесі навчання ДМ дозволяє здійснювати інтегроване формування усіх зазначених компонентів ІКК. Наприклад, відома фраза спартанки Ἦ τὰν ἦ ἐλί τὰς *Із ним або на ньому* [15] дозволяє паралельно формувати кілька компонентів ІКК з ДМ: граматичної компетентності (синтаксичні особливості вживання артиклів, порівняльних конструкцій, еліпсис присудка); соціолінгвістичної (особливості дорійського діалекту) та соціокультурної компетентності (морально-етичні норми та установки спартанців).

Важливо також наголосити, що лінгводидактичний потенціал давньогрецьких паремій не обмежується лише можливістю їх використання для формування ІКК з ДМ. Зокрема, J. Gruber-Miller наголошує, що сучасні студенти, які «живуть у мультикультурному світі і повинні навчитися ставати відповідальними громадянами світу, ...можуть навчитися розуміти і цінувати різні культурні відносини і, можливо, навчитися співпереживати тим, хто відрізняється від них самих», досліджуючи іншу

культуру саме «крізь лінзи греків або римлян», культура яких «безпечно» віддалена від їхньої власної» [4, с. 1-2]. Відтак, паремії стають засобом формування загальнокультурних (за визначенням А. Хуторського [25; 26]) компетентностей або ж компетентностей, пов'язаних із життям у мультикультурному суспільстві (за класифікацією DeSeCo [5, с. 11-12]).

Висновки. Отже, дозоване поетапне включення у навчальний процесу фразеологізмів, прислів'їв та приказок, граматичне оформлення та семантичне наповнення яких ускладнюється поступово, відповідно до накопичення теоретичних знань, практичних умінь та навичок, є доцільним уже з початкового рівня вивчення давньогрецької мови.

Питання визначення методів, критеріїв та принципів добору фразеологічних одиниць для формування комунікативної компетентності з ДМ (який має бути продуманим, перевіреном практикою викладання), а також критерії оцінювання рівня сформованості аналізованих компетентностей потребують окремого, більш детально дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Andreou G., Galantomos I. Teaching idioms in a foreign language context: preliminary comments on factors determining Greek idiom instruction // https://www.academia.edu/13451357/Teaching_idioms_in_a_foreign_language_context_preliminary_comments_on_factors_determining_Greek_idiom_instruction
2. Canale M. From Communicative Competence to Communicative Language Pedagogy // Language and Communication. Eds. J. Richards and R. Schmidt London, Longman, 1983. P. 2-27.
3. Damas Q. R. It's Greek to me: Teaching Ancient Greek Language and Culture in the English Classroom. Trabajo Fin de Máster, Junio, 2016. 107 p.
4. Gruber-Miller J. Teaching Culture in Beginning Greek // Classical Studies. CPL Online 4.1, Winter 2008. P. 1-10. // https://www.academia.edu/3438690/Teaching_Culture_in_Beginning_Greek
5. Hutmacher W. Key competencies for Europe : Report of the Symposium in Berne 27-30 March 1996. Strasbourg, Council of Europe, 1997. P. 3-22.
6. Hymes D. H. On Communicative Competence // J. B. Pride, J. Holmes. Sociolinguistics : selected readings. New York, Harmondsworth, 1972. P. 269-293.
7. Standards for Classical Language Learning. A Collaborative Project of The American Classical League and The American Philological Association and Regional Classical Associations. Oxford, 1997. 48 p.
8. Standards for Classical Language Learning. Rev. ed. Draft. Hamilton. OH, American Classical League and Society for Classical Studies, 2017 // https://www.aclclassics.org/Portals/0/Site%20Documents/Publications/Standards_for_Classical_Language_Learning_2017%20FINAL.pdf
9. Tsafos V., Seranis P. Teaching of Ancient Greek, Teaching Methods // Encyclopedia of ancient Greek language and linguistics (EAGLL). Leiden – Boston, E.J. Brill, 2013 // https://www.academia.edu/6570123/ENCYCLOPEDIA_OF_ANCIENT_GREEK_LANGUAGE_AND_LINGUISTICS_EAGLL_Leiden_Boston_E.J._Brill_2013_Teaching_of_Ancient_Greek_Teaching_Methods_By_V._Tsafos_and_P._Seraanis
10. Τσιόφρας Β. Ι. Διδάσκοντας Αρχαία Ελληνικά (από το πρωτότυπο) στο γυμνάσιο: θεωρητικές αρχές και παραδείγματα // Παιδαγωγική Επιθεώρηση. Educational Review. №55. 2013. Σ. 86-102.
11. Арістова Н. О. Інноваційні методи формування іншомовної комунікативної компетентності у вищій школі України // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна» : збірник наукових праць. Вип. 42. Острог, Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. С. 183-185.
12. Глуховцева І. Я. Лінгводидактичний потенціал фразеології художнього тексту (на матеріалі творів, які вивчають у загальноосвітній школі) // Science and Education a New Dimension. Philology. III(11), Issue: 56, 2015. С. 44-47.
13. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, навчання, оцінювання. Наук. ред. С. Ю. Ніколаєва. Київ, Ленвіт, 2003. 273 с.
14. Кузь Г. До проблеми формування фразеологічного мінімуму // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. Вип. 8. 2013. С. 122-129.
15. Лазер-Паньків О. ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ : Давньогрецькі прислів'я та приказки : словник-довідник. Київ, ВПЦ «Київський університет», 2015. 447 с.
16. Лазер-Паньків О. В. Особливості фонетичного варіювання давньогрецьких паремій: система консонантизму // Мовні і коцептуальні картини світу. Вип. 2 (64). Київ, ВПЦ «Київський університет», 2018. С. 119-125.
17. Лазер-Паньків О. В. Особливості фонетичного варіювання давньогрецьких паремій: система вокалізму // Studia linguistica : зб. наук. праць. Вип. X. Київ, Логос, 2017. С. 70-80.
18. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах у структурно-логічних схемах і таблицях: навч. посібник. Укладачі С. Ю. Ніколаєва, С. В. Панова та ін. Київ, Ленвіт, 2004. 208 с.
19. Методика навчання іноземних мов і культур : теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. За загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ, Ленвіт, 2013. 590 с.
20. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх закладах : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін. Київ, Видавничий центр «Академія», 2010. 322 с.
21. Методичні рекомендації для розроблення профілів ступеневих програм, включаючи програмні компетентності та програмні результати навчання. Пер. з англ. Ю. М. Рашкевича. Київ, ТОВ «Поліграф плюс», 2016. 80 с.

22. Національний освітній глосарій: вища освіта. Авт.-уклад. І. І. Бабин, Я. Я. Боллобаш, А. А. Гармаш й ін. За ред. Д. В. Табачника, В. Г. Кременя. Київ, ТОВ «Вид. дім «Плеяди», 2011. 100 с.
23. Селіванова О. Нариси з української фразеології (психологічний та етнокультурний аспекти) : монографія. Черкаси, Брами, 2004. 276 с.
24. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация. Москва, Слово, 2000. 624 с.
25. Хуторской А. В. Ключевые компетенции и образовательные стандарты // Интернет-журнал «Эйдос», 2002 // www.eidos.ru/journal/2002/0423/htm
26. Хуторской А.В. Технология проектирования ключевых и предметных компетенций // Интернет-журнал «Эйдос», 2005 // <http://www.eidos.ru/journal/2005/1212.htm>.
27. Шовковий В. М. Методична система навчання давньогрецької мови майбутніх філологів на засадах герменевтичного підходу : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Київ, 2011. 40 с.

REFERENCES

1. Andreou G., Galantomos I. Teaching idioms in a foreign language context: preliminary comments on factors determining Greek idiom instruction // https://www.academia.edu/13451357/Teaching_idioms_in_a_foreign_language_context_preliminary_comments_on_factors_determining_Greek_idiom_instruction
2. Canale M. From Communicative Competence to Communicative Language Pedagogy // Language and Communication. Eds. J. Richards and R. Schmidt London, Longman, 1983. P. 2-27.
3. Damas Q. R. It's Greek to me: Teaching Ancient Greek Language and Culture in the English Classroom. Trabajo Fin de Máster, Junio, 2016. 107 p.
4. Gruber-Miller J. Teaching Culture in Beginning Greek // Classical Studies. CPL Online 4.1, Winter 2008. P. 1-10. // https://www.academia.edu/3438690/Teaching_Culture_in_Beginning_Greek
5. Hutmacher W. Key competencies for Europe : Report of the Symposium in Berne 27-30 March 1996. Strasbourg, Council of Europe, 1997. P. 3-22.
6. Hymes D. H. On Communicative Competence // J. B. Pride, J. Holmes. Sociolinguistics : selected readings. New York, Harmondsworth, 1972. P. 269-293.
7. Standards for Classical Language Learning. A Collaborative Project of The American Classical League and The American Philological Association and Regional Classical Associations. Oxford, 1997. 48 p.
8. Standards for Classical Language Learning. Rev. ed. Draft. Hamilton. OH, American Classical League and Society for Classical Studies, 2017 // https://www.aclclassics.org/Portals/0/Site%20Documents/Publications/Standards_for_Classical_Language_Learning_2017%20FINAL.pdf
9. Tsafos V., Seranis P. Teaching of Ancient Greek, Teaching Methods // Encyclopedia of ancient Greek language and linguistics (EAGLL). Leiden – Boston, E.J. Brill, 2013 // https://www.academia.edu/6570123/ENCYCLOPEDIA_OF_ANCIENT_GREEK_LANGUAGE_AND_LINGUISTICS_EAGLL_Leiden_Boston_E.J._Brill_2013_Teaching_of_Ancient_Greek_Teaching_Methods_By_V._Tsafos_and_P._Seranis (дата перегляду 07.05.2019)
10. Tsiotras B. I. Teaching Ancient Greek (from the original) in the high school: theoretical principles and examples // Educational Review. №55. 2013. Σ. 86-102.
11. Aristova N. O. Innovative methods of foreign language communicative competence forming in high school of Ukraine // Scientific proceedings of the National University of «Ostroh Academy». «Philology» Series. Vol. 42. Ostroh, Ostroh Academy National University Publ., 2014. P. 183-185.
12. Hlukhovtseva I. Ya. Linguodidactic potential of phraseology of a literary text (Based on works that are taught at secondary school) // Science and Education a New Dimension. Philology. III(11), Issue: 56, 2015. P. 44-47.
13. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching and Assessment. Ed. S.Yu. Nikolayeva. Kyiv, Lenvit, 2003. 273 p.
14. Kuz' H. On the issue of forming a phraseological minimum // Theory and Practice of Teaching Ukrainian as a Foreign Language. Vol. 8. 2013. P. 122-129.
15. Lazer-Pankiv O. ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ : Ancient Greek proverbs and sayings. Kyiv, VPC «Kyivskiy universytet», 2015. 447 p.
16. Lazer-Pankiv O. V. The peculiarities of the ancient Greek proverbs phonetic variation: the consonantism // Linguistic and conceptual worldviews. Issue. 2 (64). Kyiv, VPC «Kyivskiy universytet», 2018. P. 119-125.
17. Lazer-Pankiv O. V. The peculiarities of the ancient Greek proverbs phonetic variation: the vocalism. Studia linguistica. Vol. X. Kyiv, Logos, 2017. P. 70-80.
18. Methods of teaching foreign languages in secondary schools: in structural and logical schemes and tables. Ed. S. Yu. Nikolayeva, S. V. Gaponova etc. Kyiv, Lenvit, 2004. 208 p.
19. Language and culture Teaching Methods: theory and practice. Ed. S. Yu. Nikolaieva. Kyiv, Lenvit, 2013. 590 p.
20. Methods of teaching foreign languages in schools. L. S. Panova, I. F. Andriyko, S. V. Tezikova etc. Kyiv, Akademia, 2010. 322 p.
21. A Tuning Guide to Formulating Degree Programme Profiles. Transl. Yu. M. Rashkevych. Kyiv, TOV «Poligraf plus», 2016. 80 p.
22. National educational glossary: higher education. I. I. Babyn, Ya. Ya. Bolyubash, A. A. Harmash etc. Ed. D. V. Tabachnyk, V. G. Kremen. Kyiv, TOV «Vyd. dim «Pleyady», 2011. 100 p.
23. Selivanova O. Essays on Ukrainian phraseology (psychocognitive and ethno-cultural aspects). Cherkasy, Brama, 2004. 276 p.
24. Ter-Minasova S. H. Language and intercultural communication. Moscow, Slovo, 2000. 624 p.
25. Hutorskoj A. V. Key competencies and educational standards // Internet-journal «Eidos». 2002 // www.eidos.ru/journal/2002/0423/htm.
26. Hutorskoj A. V. Technology of key and subject competencies projecting. Internet-journal «Eidos». 2005 // <http://www.eidos.ru/journal/2005/1212.htm>.
27. Shovkovyj V. M. Methodical system of teaching ancient Greek language philologists to be on the basis of hermeneutic approach. Kyiv, 2011. 40 p.

Use of the phraseology for the ancient Greek language communicative competence formation

O. V. Lazer-Pankiv, V. M. Shovkovyj

Abstract. The article highlights and sums up the results of the analysis of the competence approach implementation in the Ancient Greek language teaching. The study examines different aspects of the communicative competence formation (with a particular regard to the fact that the language in question has no actual speakers) and its correlation with the use of the Ancient Greek phraseology in the learning process. Moreover, the research discovers the linguodidactic potential of the Ancient Greek paroemias and their importance for the communicative competence components comprising linguistic, speech, sociocultural, and educational-strategic subcompetences.

Keywords: Ancient Greek language, paroemia, Ancient Greek communicative competence, linguodidactic potential of phraseology.